

SvD

20 år sedan "Irans Srebrenica"

Publicerad: 22 augusti 2008, 22.04. Senast ändrad: 22 augusti 2008, 22.05

För 20 år sedan avrättades många tusen iranska regimotståndare. Den exiliranske professorn och tidigare FN-åklagaren Payam Akhavan kallar massmorden i augusti 1988 för "Irans Srebrenica". Han vill att regeringar sätter press på Teheran så att de skyldiga en dag kan ställas till svars.

Juridikprofessorn Payam Akhavan från Kanada vet hur trögt det internationella rättsmaskineriet kan verka. Som tidigare FN-åklagare förberedde han åtalet mot den bosniskserbiske krigsförbrytaren Radovan Karadzic, som i många år höll sig undan rättvisan. Men idag sitter Karadzic bakom lås och bom i FN-domstolen i Haag.

Ett sådant öde, menar den exiliranske Payam Akhavan, skulle också de skyldiga till massmorden i Iran för 20 år sedan förtjäna. Sommaren 1988 tros flera tusen regimotståndare ha blivit avrättade i de iranska fångelserna efter summariska rättegångar.

Men Payam Akhavan, som har verkat i FN-domstolarna för det forna Jugoslavien, Guatemala, Rwanda och Kambodja, vet att det inte finns något internationellt system som kan ta upp dessa brott i Iran för 20 år sedan, såvida det inte bildas en specialdomstol.

– Men det minsta vi kan göra är att pressa den iranska regimen att ta saken i egna händer. Där finns en möjlighet. Först måste sanningen fram och de skyldiga namnges. Världen bör inte införa sanktioner som drabbar det iranska samhället utan i stället rikta dem mot individer som är skyldiga till dessa brott, säger den unge juridikprofessorn.

Under sin blixitvisit i Stockholm igår deltog han i ett seminarium om massmorden 1988, vilka han kallar "Irans Srebrenica". Massavrättningarna följde på krigsslutet efter det åtta år långa Iran-Irak-kriget.

– Därefter skedde en kollektiv bestraffning för att Folkets mujahedin möjligen hade samarbetat med Iraks regim. Men frågan är större än så. Jag ser massmorden som fullbordan på ett 1980-tal präglad av totalitärt våld med ideologiska förtecken.

– Ledamöterna av "dödskommissionerna" blev alla befordrade till högre poster. Så underlåtenheten att ställa dem till svars har implikationer för Iran av idag. Regimen har aldrig erkänt att dessa brott ägt rum. Vi vet inte hur många som avrättades, men enligt ayatollah Montazeri, som var Khomeinis tilltänkte kronprins, avrättades 4000.

Andra pekar på mycket högre dödstal. Men för Akhavan är inte siffran det viktigaste utan de moralisk-politiska följderna av att massmördare kan sitta på höga poster i samhället. Bland de ledamöter av dödskommissionerna som befordrades nämner han Esmail Shoostari, justitieminister i Iran åren 1989–2005, och Mustafa Pour-Mohammadi, Ahmadinejads inrikesminister fram till i år.

– Det finns en direkt länk mellan straffriheten för deras brott 1988 och regimen av idag.

Brotten är inte ett utslag av "ett sannare islam" utan av en totalitär regim som använder sig av våld

och terror i motsats till ett mer pluralistiskt och tolerant samhälle, framhåller han. Bland Irans regimkritiker finns även oliktankade präster, som storayatollan Montazeri, vilken detroniserades efter sin kritik mot massavrättningarna.

– Vi ska inte inrikta oss på regimförändring utan på att den politiska kulturen ska förändras i Iran.

BITTE HAMMARGREN

bitte.hammargren@svd.se

